

*L'excel·lència en
la formació
i la docència a
les organitzacions
sanitàries,
socio sanitàries
i socials*

2

L'avaluació en la formació en línia

De l'avaluació dels aprenentatges a l'avaluació de transferència

Amb la col·laboració de:

Corporació Sanitària Parc Taulí

ENREDADOSENSALUT

*Observatorio Internacional de la Profesión Docente
- Universitat de Barcelona*

Autors
Òscar Dalmau
Pilar Gili
Núria Serrat

Coordinació editorial
Òscar Dalmau

Una publicació d'Unió Consorci Formació
www.ucf.cat

Alguns drets reservats

Barcelona, setembre de 2014

Índex

Objectius	4
Idees clau	4
2.1.	L'avaluació de les accions formatives en línia	5
2.2.	Tipologia d'avaluacions	6
	2.2.1. <i>Tipus d'avaluació segons el moment en què es realitza</i>	6
	2.2.2. <i>Tipus d'avaluació segons els actors que la realitzen</i>	7
	2.2.3. <i>Tipus d'avaluació segons l'impacte de la formació en els resultats</i>	8
2.3.	El feedback	9
2.4.	El qualificador	10
2.5.	Instruments d'avaluació	11
	2.5.1. <i>Qüestionaris</i>	11
	2.5.2. <i>Instruments d'avaluació: tasques i activitats</i>	12
	2.5.3. <i>Instruments d'avaluació: la participació en debats</i>	13
	2.5.4. <i>Indicadors d'avaluació: eines per mesurar l'aprenentatge</i>	14
2.6.	Avaluació fins al lloc de treball	15
2.7.	L'honestedat en entorns virtuals	16
Autoria	17

Objectius

- **Identificar** el paper del tutor en l'avaluació dels aprenentatges en línia.
- **Conèixer** diferents estratègies i metodologies d'avaluació.
- **Incidir** en la importància de la retroalimentació en les activitats de revisió tutorial.
- **Conèixer** les eines d'avaluació amb què compta una plataforma de formació virtual.
- **Potenciar** l'avaluació fins al lloc de treball.
- **Contribuir** a la formació de tutors virtuals amb habilitats per orientar, guiar, facilitar i avaluar la formació dels participants.

Idees clau

- Com a tutors, hem d'entendre l'avaluació no només com un mecanisme de control, sinó com una eina de reforç del procés d'aprenentatge.
- No confondre el concepte de qualificació (nota) amb el d'avaluació. Aquest últim fa referència a un procés continu al llarg de tot el sistema d'aprenentatge.
- En un entorn virtual, el paper del tutor s'entén com el de facilitador d'aprenentatges, el guia i el facilitador que acompanya el participant perquè assoleixi els seus objectius formatius.
- Per aquest motiu, és molt important el feedback que, com a tutors, hem de donar als participants, especialment en aquelles activitats d'avaluació que puguin implicar la revisió o la correcció per part del tutor.
- L'eina del qualificador que hi ha dins el campus virtual recull tot el sistema d'avaluació de l'acció formativa (que estarà descrita en el pla docent), amb els criteris i les ponderacions que cada element tingui respecte a la qualificació global.
- En formació en línia, no hem de pensar només en els qüestionaris com a instrument d'avaluació de l'acció formativa. Podem incorporar molts altres elements (lliurament de tasques, participació en debats, etc.), alguns dels quals poden ser inclús avaluats pel propi participant o per un company (coavaluació).
- L'avaluació contínua al llarg del programa formatiu (a banda que, a la finalització, pugui haver-hi una avaluació sumadora i final) ens permet, com a tutors, tenir la informació del seguiment i de l'evolució dels participants, podent-los orientar, ajudar i recolzar en aquells aspectes que identifiquem com a àrees de millora.
- Igual que en un curs presencial, l'avaluació en una acció formativa en línia, la podem entendre des d'abans que iniciïn l'acció (per detectar, per exemple, coneixements previs) i fins arribar al seu propi lloc de treball (per avaluar el grau d'aplicació dels coneixements i de les habilitats en ell).

2.1. L'avaluació de les accions formatives en línia

L'avaluació es pot definir com el procés sistemàtic a través del qual es pot determinar el grau i la manera en què s'han assolit les competències i els objectius que l'acció formativa ha previst. S'ha de fer servir per reconduir, si és necessari, aquelles situacions que podrien millorar durant el procés d'aprenentatge i per prendre decisions sobre la qualificació i certificació.

Tanmateix, no hauríem de confondre el concepte d'avaluació amb el de qualificació, ja que aquesta última només és un aspecte de tot el procés avaluator que està relacionada amb la "nota" final i amb l'acreditació. Així doncs, el concepte d'avaluació fa referència a un procés continu al llarg de tot el sistema d'aprenentatge.

El paper de l'avaluació és intrínsec al propi aprenentatge i és una estratègia necessària per garantir la qualitat de les accions formatives que es desenvolupen i per impulsar el procés d'aprenentatge permanent. Per tant, perquè l'avaluació sigui efectiva, ha d'estar inclosa al llarg de tots els processos de formació i s'ha de donar en totes les fases.

En el disseny formatiu del curs és on s'haurà de pensar, dissenyar i d'establir el seu sistema d'avaluació i aquest haurà de ser conseqüent amb els objectius pretesos.

La matriu següent exemplifica la seqüència del procés:

El docent d'una acció de formació en línia pot tenir diferents rols en el procés. Pot ser:

- Creador de continguts formatius.
- Dissenyador i planificador dels processos d'aprenentatge i d'estratègies metodològiques.
- Tutor dels participants.

És principalment en el segon d'aquests rols en què es dissenya el sistema d'avaluació de l'acció formativa. De vegades una mateixa persona efectua els tres rols, però no sempre acostuma a ser així.

En el cas que el tutor no hagi participat en l'elaboració del sistema avaluator, sinó que s'incorpora en el seu paper quan la formació ja està dissenyada, serà molt important que conegui bé com s'avaluaran els aprenentatges dels participants i quin ha de ser el seu rol dins el mateix. Tota aquesta informació, l'haurà de trobar ben detallada al pla docent.

El model d'avaluació també s'haurà de donar a conèixer als participants per tal que sàpiguen sobre quines referències seran avaluats. Si el participant desconeix tant la forma com serà avaluat com els criteris que s'adoptaran, pot fracassar en el procés d'aprenentatge. Així doncs, és imprescindible que es comuniqui al principi de la formació, de manera detallada i en una documentació que pugui ser consultada com és la guia didàctica.

No s'ha d'entendre l'avaluació com un sistema de control, sinó com una eina més de suport a l'aprenentatge i també, en aquesta fase, el paper del tutor és cabdal. De la mateixa manera que en la formació presencial el docent dóna la possibilitat de resoldre dubtes i valora permanentment la progressió dels participants, en la modalitat en línia, el tutor ha de cercar la retroalimentació permanent i ho farà mitjançant recursos personals, metodològics i tecnològics de diversa índole que permetin apreciar la progressió de cada participant en diferents àmbits.

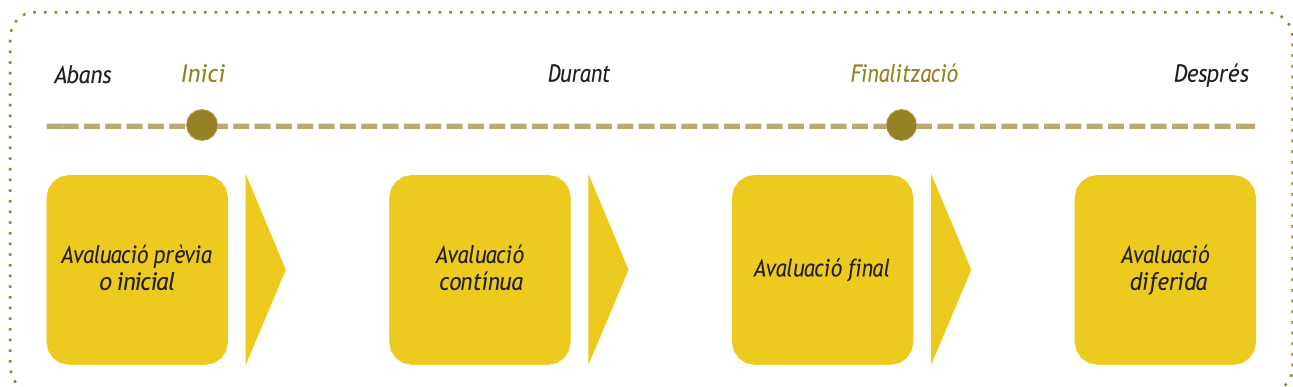
El tutor, a més de les competències de caràcter professional (competència en l'àrea de coneixement que és subjecte de la formació i competència tecnològica), haurà de desenvolupar competències personals per poder estimular, guiar, recolzar i avaluar els coneixements i les habilitats adquirits pel participant.

2.2. Tipologia d'avaluacions

Podem identificar diferents tipus d'avaluació segons si fem referència al moment en què aquesta es realitza o bé si ens referim al perfil dels seus actors o bé a l'impacte de la formació sobre els resultats.

2.2.1. Tipus d'avaluació segons el moment en què es realitza

Si ens referim al moment en què l'avaluació es realitza, podem establir quatre nivells d'avaluació:

Timeline d'una acció formativa.

- **Avaluació prèvia o inicial:** té una finalitat diagnòstica abans o a l'inici d'una acció formativa. Podem incorporar-hi instruments d'avaluació que ens permetin obtenir informació sobre els coneixements previs que els participants tinguin sobre la matèria objecte de la formació i/o per conèixer el nivell de les seves habilitats en el maneig de les TIC (per conèixer si tenen experiència en navegar per Internet, si han participat abans en formació en línia, si participen en fòrums professionals, etc.).

L'avaluació a l'inici de la formació ens permetrà personalitzar el procés ensenyament-aprenentatge i així poder donar a cada participant una atenció més personalitzada.

- **Avaluació contínua:** tal com hem comentat, l'avaluació es desenvolupa durant tot el procés d'aprenentatge, per assegurar que assolim els objectius proposats i per reorientar l'ensenyament i oferir ajuda en moments en què hi hagi dubtes o desmotivació. Durant la realització de l'acció formativa en línia, es pot anar incorporant diferents avaluacions, per tal d'incidir en els aprenentatges i que els propis participants puguin conèixer el seu grau d'avenç sobre aquella matèria.

Aquestes avaluacions poden ser de caràcter individual o també grupal (per exemple, activitats o tasques per dur a terme en petits equips de treball).

Ahora podem emprar tant instruments d'avaluació que proporcionin la resposta de manera automàtica (per exemple, qüestionaris) com activitats que impliquin la revisió i correcció per part del propi tutor (per exemple, activitats obertes).

Aquesta retroalimentació és especialment important en la formació en línia ja que és el mitjà pel qual el participant té consciència de com evolucionen els seus aprenentatges. De fet, gran part de l'aprenentatge es realitza a través d'aquesta retroalimentació, si és oportuna, clara i adequada a cada tipus de problema.

- **Avaluació final:** l'avaluació final o sumadora (anomenada també així perquè és una avaluació respecte al conjunt de les competències desenvolupades al llarg del propi programa i no en una part del mateix), pot realitzar-se també mitjançant qüestionaris (fórmula molt estesa i utilitzada), però també incorporar activitats o treballs (per exemple, un projecte o la resolució d'un cas).

El seu objectiu final acostuma a ser qualificar o certificar el nivell d'assoliment del participant. Cal tenir present que, de manera prèvia, s'hauran establert els criteris de qualificació com, per exemple:

- El codi de valoració segons el nivell d'assoliment (la nota), que pot ser en format numèric o mitjançant una lletra.
- El nombre de mòduls, temes o lliçons que el participant ha d'haver assolit per donar per superada la formació.
- El nombre d'activitats que, com a mínim, ha de realitzar.
- El nombre de participacions i el seu interès.
- La regularitat.
- El pes que tindrà sobre la qualificació el nivell assolit de coneixements i el projecte o treball final, si és el cas, etc.

Tot s'haurà fixat en el moment de dissenyar l'activitat i serà conegut pel tutor i pel participant.

- **Avaluació diferida:** en algunes accions formatives, s'hi poden incorporar avaluacions demorades en el temps (fins i tot mesos més tard) amb la voluntat d'avaluar si els aprenentatges desenvolupats amb l'acció formativa s'han consolidat en el participant i s'estan aplicant en el seu lloc de treball. Aquesta avaluació pot implicar una autoavaluació i/o al propi comandament o responsable del participant, com a observador directe del professional.

En tot cas, caldrà que deixem oberta l'aula virtual durant el període de temps en què s'haurà de dur a terme l'avaluació diferida.

És important preservar, també per a aquest tipus de valoració, que l'avaluació tingui un caràcter formatiu i no punitiu. És a dir, que serveixi per identificar aspectes de la formació que cal reforçar i acompanyar en la pràctica professional.

2.2.2. Tipus d'avaluació segons els actors que la realitzen

Si ens referim als actors de l'avaluació, és a dir, mitjançant quines persones avaluarem els aprenentatges, podem diferenciar entre:

- **Autoavaluació.** És el propi participant qui revisa la seva pròpia activitat, generalment a partir de respostes automàtiques que pugui donar el sistema, o de preguntes que tinguin la resposta identificada i que permeti al participant comprovar si ho ha fet bé.

És essencial en la modalitat d'aprenentatge en línia ja que el participant supervisa el seu progrés de manera més independent que en la formació presencial.

- **Coavaluació.** És l'avaluació que es realitza entre iguals. Per exemple, que un participant pugui revisar i avaluar el treball que hagi realitzat un altre. Això té especial valor pel fet del doble aprenentatge que suposarà per als implicats i és una manera de fer participants i responsabilitzar els alumnes en el seu aprenentatge.
- **Heteroavaluació.** Aquella que avalua el tutor de l'acció formativa, i sobre la qual dona un feedback personalitzat per tal de recolzar o orientar respecte als aprenentatges pretesos.

Com a tutors, a l'hora de qualificar l'evolució d'un participant en una acció formativa, podem tenir en compte no només els resultats directes que hagi pogut obtenir en els diferents instruments d'avaluació plantejats (qüestionaris, treballs que ha lliurat, etc.), sinó també podem valorar (si s'escau pels objectius pretesos) elements com:

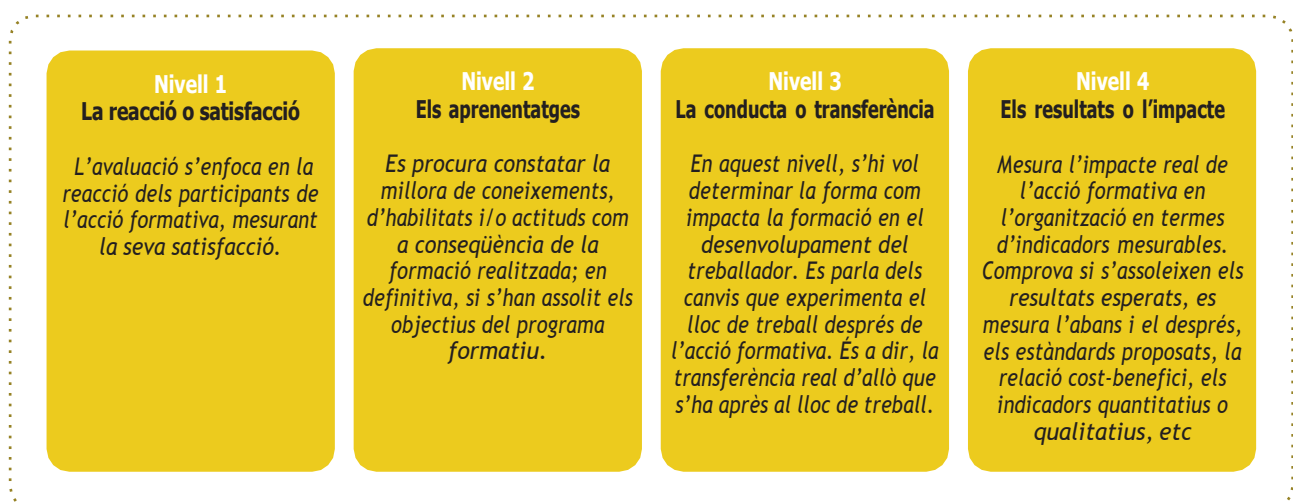
- La implicació i participació en l'acció formativa.
- Si ha treballat de manera col·laboradora amb altres professionals al llarg del procés formatiu.
- Si ha fet tasques de recerca d'informació.
- Si ha compartit informació i experiències que poden resultar valuoses per a la resta, etc.

2.2.3. Tipus d'avaluació segons l'impacte de la formació en els resultats

Si ens referim a l'impacte de la formació sobre els resultats, no podem evitar parlar del model d'avaluació de Kirkpatrick que planteja l'avaluació en quatre nivells, una vegada s'ha portat a terme l'acció formativa.

Es tracta d'un model clàssic d'avaluació de la formació, sigui aquesta en format presencial o en línia. Tal com es veurà, el primer nivell es pot aplicar directament a l'aula virtual quan l'activitat ha finalitzat i el segon correspon a l'avaluació contínua i final de la formació. Per contra, els altres dos nivells corresponen a una avaluació diferida dels resultats de la formació i es poden fer a través de l'autoavaluació i/o amb la participació d'altres actors com ara els caps immediats, els companys i altres nivells de l'organització.

Així doncs, Kirkpatrick proposa els quatre nivells següents:

Existeix un cinquè nivell, definit per Phillips, que quantifica l'esforç en termes de retorn de la inversió. Els resultats es tradueixen en termes econòmics que es resten del cost de la inversió en formació. Tanmateix, poques vegades es fa servir aquest nivell d'avaluació atès la seva complexitat i per la dificultat d'aïllar els beneficis directes que són estrictament conseqüència de la formació.

2.3. El feedback

En tots els casos en què l'avaluació incorpori una revisió i una correcció per part del tutor, és molt important la devolució (feedback) d'aquest cap al participant. Ha de ser un feedback positiu, constructiu, que reforci aquells aspectes que el participant pugui haver desenvolupat correctament, i identifiqui i proposi accions o pistes per corregir aquelles errades que pugui haver comès.

El feedback del tutor és clau en l'aprenentatge dels participants. Haurà de recollir les tasques realitzades, fer-ne el seguiment i fomentar un ambient còmode i distès alhora que no mancat de rigor.

Per tal que la devolució sigui efectiva, ha de reunir certes condicions:

- *El participant ha de conèixer el temps en què, com a màxim, rebrà la devolució, i el tutor l'ha de respectar.*
- *Assenyalar les inconsistències o els buits del procés gradual de coneixement, proposant activitats de reforç de l'aprenentatge.*
- *Donar precisió en la informació que es necessita ajustar.*
- *Plantejar com procedir en l'estratègia formativa posterior.*

Un dels reptes principals és formar una relació favorable tutor-alumne ja que tota la comunicació es realitza de manera virtual. Cal tenir present que la no-comunicació o la mala comunicació en la devolució influeix negativament en l'aprenentatge del participant; per tant, s'ha de procurar una bona comunicació i això es pot aconseguir transmetent empatia i la disposició del tutor. És recomanable un feedback personalitzat, motivant l'esforç realitzat, emfatitzant els aspectes positius i mostrant que els errors són àrees d'oportunitat de millora.

Una altra qualitat que el tutor ha de desenvolupar és la capacitat d'acceptació. És a dir, ajudar el participant tal com és, sense jutjar-lo ni intimidar-lo. Una postura excessivament crítica trenca la cordialitat i tanca el camí a noves oportunitats de comunicació.

Hem de tenir cura amb el llenguatge utilitzat i tenir present l'assertivitat a l'hora de fer les devolucions. Alguns consells que cal tenir en compte serien:

- *Començar l'escrit de devolució (document o missatge) reforçant aquells aspectes positius observats, tractar les mancances amb delicadesa i esperit constructiu i finalitzar el missatge amb alguna nota positiva.*
- *Evitar l'ús d'adjectius qualificatius.*
- *Centrar-se en aspectes que el participant pugui modificar perquè pugui millorar el seu aprenentatge.*
- *Donar el feedback als participants el més aviat possible.*
- *Procurar que el missatge sigui prou clar per evitar segones interpretacions.*

Cal estar obert a possibles respostes i rèpliques dels participants on exposin les seves diferències en la valoració.

L'objectiu del feedback és orientar i ajudar el participant respecte a aquella activitat i als objectius pretesos, sense minar la seva moral, sinó, al contrari, potenciant la seva confiança i engrescant-lo a poder-ho fer.

2.4. El qualificador

Per quantificar l'avaluació que el tutor fa respecte als participants, al campus virtual, s'hi han d'identificar tots els elements que componen el sistema d'avaluació d'aquell curs i que després es recolliran al bloc de qualificacions.

Tota aquesta informació s'introdueix en una eina: el qualificador que identifica cadascun dels elements que configuren el sistema d'avaluació de l'acció formativa, i el pes que pot tenir respecte al total:

Apellido(s) ↑ Nombre		Direcció de correu	Polítiques en matèria ... -	Particul
			Visualització del contingut -	Polítiques d'igualtat de ... +
		o@clinic.ub.es	-	
		@phm.cat	100,00	
		e@clinic.cat	-	
		@hospitalmollat.cat	-	

Particularitats de ... +	Situació socioeconòmica i ... +	Conceptualització bàsica i ... +	Visualització del contingut
-	11,00	63,00	
100,00	100,00	100,00	1
-	-	54,00	
-	-	-	

Avaluació dels qüestionaris				
Contingut +	Qüestionari d'avaluació +	Avaluació dels qüestionaris +	Lliurament de l'annex +	Total del curso +
4,70	-	-	-	4,70
10,00	5,00	5,00	-	7,50
5,40	-	-	-	5,40
-	-	-	-	-

La tasca de programar en el qualificador tota la informació vinculada amb els criteris i les eines d'avaluació correspon al coordinador de l'acció, però el tutor ho ha de conèixer (en especial, si no va ser qui el va establir o dissenyar). A més, pot haver-hi elements d'avaluació que el propi tutor hagi de qualificar (per exemple, lliurament de tasques, participació en debats, etc.).

Si aquestes dades estan programades correctament al campus virtual, i el tutor manté actualitzada la seva informació corresponent (la vinculada a l'avaluació d'aquelles tasques i activitats que impliquin la seva revisió), el participant pot anar veient directament en Moodle l'evolució i les seves qualificacions.

Els tutors, més enllà de poder consultar en qualsevol moment l'evolució de la qualificació d'un participant o del grup, també pot veure informes de participació (no serveixen per avaluar, però sí per fer el seguiment del progrés de l'alumne respecte als continguts de l'acció formativa).

El tutor ha de conèixer amb total detall no tan sols el sistema d'avaluació de l'acció formativa, sinó també els criteris mitjançant els quals ha d'avaluar-la i les eines del campus que ha d'utilitzar per reflectir-la. Aquesta informació també ha d'estar en el pla docent i, tal com s'ha comentat, els propis participants també ho han de saber des del primer moment.

2.5. Instruments d'avaluació

En aquest apartat, hi veurem les eines més habituals que es poden crear a través de Moodle.

2.5.1. Qüestionaris

Els qüestionaris són eines individuals que podem utilitzar per fer activitats d'**autoavaluació** del participant o per **examinar** els seus **coneixements**.

Cada qüestionari està format per un conjunt de preguntes que el docent ha de crear dins un banc de preguntes. Moodle també ofereix la possibilitat d'importar preguntes des de diferents formats de fitxer.

Els qüestionaris poden tenir una data d'inici i una data límit, que no permetran al participant accedir al qüestionari fora d'aquestes dades. Així mateix, també es pot programar un temps màxim per realitzar el qüestionari i, si es vol, també podem permetre als participants repetir intents sobre una pregunta o que responguin el qüestionari més d'un cop i, per exemple, fer que Moodle accepti com a definitiva la nota més alta assolida.

Es poden generar qüestionaris amb diferents tipus de preguntes i generar-los a l'atzar a partir d'un conjunt de qüestions:

- **Preguntes d'opció múltiple (tipus test).** El participant ha d'escollir entre respostes diverses. Cada una pot tenir una puntuació positiva o negativa.
Cada resposta (correcta o incorrecta) ha de tenir la seva correcció. Si es vol, aquesta correcció es pot mostrar al participant, al costat de la seva resposta.
- **Preguntes de resposta curta.** S'ha d'escriure una paraula o frase; hi ha varies respostes possibles i amb puntuacions diferents.
- **Preguntes de vertader o fals (tipus test).** Per respondre-les, s'ha d'escollir entre les dues opcions.
- **Preguntes d'aparellament de conceptes.** Es presenta una llista de preguntes i una de respostes i s'ha de seleccionar la resposta correcta que correspongui a cada pregunta de la llista.
- **Preguntes de resposta numèrica.** La pregunta numèrica és un número que permet habilitar un marge d'error amb possibles respostes correctes. És a dir, quan la resposta correcta sigui 30 i el marge acceptable sigui de 5, qualsevol número entre 25 i 35 serà correcte.
- **Preguntes calculades.** Són una forma de crear preguntes numèriques individuals però on s'utilitzen comodins que són substituïts per valors individuals quan es respon el qüestionari.

- **Preguntes incrustades (cloze).** Consisteixen en un passatge de text que conté varies respostes incrustades i aquestes poden ser d'elecció múltiple, curtes i/o numèriques.
- **Preguntes per redactar.** Cal donar la resposta a través de la redacció d'un text.

En principi, en els qüestionaris és la pròpia eina la que proporciona el feedback corresponent, indicant el nombre d'encerts o de respostes incorrectes al propi participant. Automàticament aquesta qualificació ja es publica a l'eina de qualificador que hem vist amb anterioritat.

2.5.2. Instruments d'avaluació: tasques i activitats

En funció dels objectius d'aprenentatge establerts en una acció formativa, es pot haver decidit que dins el sistema d'avaluació el participant hagi de lliurar alguns treballs que seran documents.

El campus virtual incorpora una eina que s'anomena tasques, per tal que el participant pugui lliurar a través d'ella tots aquests documents o materials que li puguin demanar: la resolució d'un cas, un petit projecte, un document de pla d'acció, etc.

El fet de lliurar-se tots aquests documents a través d'aquesta eina permet un control més directe i fàcil, tant per part del tutor com de la coordinació del programa, sobre qui ha lliurat i qui no, i en quina data i hora ho ha fet. El lliurament de tasques sovint va vinculat a un termini establert.

En aquest sentit, si un participant envia un treball a través de les tasques fora del termini establert, el tutor revisarà el treball lliurat, donant-li feedback sobre la seva adequació. Amb tot, però, l'informarà que la qualificació que obtindrà per aquella tasca serà de no apte o una puntuació de zero si l'escala és numèrica, en haver lliurat el treball fora dels terminis establerts. Excepció feta que es permeti el contrari com, per exemple, una nota complementària, però en qualsevol cas ha d'haver-se predeterminat al principi i constatar-se a la guia didàctica.

És molt important indicar i acotar, en la presentació de la tasca, no tan sols el lloc a través del qual lliurar-la (a través de l'apartat tasques del campus virtual) i la temporització corresponent (data màxima en què s'ha de lliurar) sinó també l'extensió, el format (fitxer en Word, etc.), i altres aspectes que es considerin oportuns.

En alguns casos, és interessant preparar plantilles per tal que els participants realitzin la tasca o, com a mínim, preparar un índex dels continguts que cal desenvolupar a fi d'orientar i, en certa manera, homogeneïtzar una mica els treballs que es lliuraran per facilitar la posterior tasca de revisió. És molt important tenir present que, com a tutors, no només haurem de decidir si una tasca és apta o no, o puntuar-la (a partir d'una escala determinada), sinó, en un termini curt de temps, donar feedback al participant del treball realitzat.

Les tasques poden ser de diferent índole i complexitat. A manera d'exemples, en citarem algunes que tenen relació amb metodologies d'indagació:

- **Resolució d'un cas pràctic.** Es lliura al participant un cas fictici que ha estat redactat expressament per a l'acció formativa. Cal que el cas estigui contextualitzat, que simuli una situació real i que incorpori diversos aspectes de la matèria objecte de formació. S'indicarà que en realitzi l'anàlisi i una possible resolució de manera justificada. És important donar instruccions clares i definir prèviament els mínims que haurà de resoldre.

La resolució de casos poden ser tasques que es poden demanar fer en grup, o bé, plantejar-les en un fòrum i que els participants hi vagin fent i discutint les seves aportacions.

- **Elaboració d'un projecte.** Es demana al participant que elabori un projecte que hauria de correspondre a l'aplicació pràctica dels aprenentatges en el context del seu lloc de treball. És molt útil per avaluar la integració de coneixements.
- **Realització d'un mapa conceptual.** És la representació esquemàtica d'un tema.

2.5.3. Instruments d'avaluació: la participació en debats

En primer lloc, com a tutors, hem de tenir present l'objectiu d'aquell debat: què és el que preteníem amb ell i què volíem aconseguir.

A partir d'aquí, i basant-nos en les aportacions dels participants, cal establir un criteri d'avaluació en funció d'allò que preteníem. Una proposta d'escala pot ser:

- Opinar sense argumentar = 0 punts (la reflexió i l'argumentació de l'alumne són importants en termes d'aprenentatge).
- Extraure informació d'una web i copiar-la sense indicar-ne la font = 0.
- Extraure informació d'una web, donar-ne la font, però no fer cap aportació = 1.
- Aportar informació i aplicar anàlisi i reflexió = 2.
- Entrar en un diàleg, respondre, no fer discursos aïllats = 2.
- Fer una anàlisi tenint en compte informació i anàlisi dels companys = 3.
- Aportar vies de discussió noves, arguments nous = 3.
- Resumir les intervencions de la resta = 4.
- Aportar una hipòtesi formulada de forma correcta = 4.

Reconeixem, en l'avaluació dels debats, processos cognitius del participant cada cop superiors, entenent que aquests processos són els que afavoreixen veritablement el desenvolupament del seu aprenentatge.

Donat que la valoració de la participació en un debat és qualitativa (apte o no apte) o quantitativa (per exemple, a partir de l'escala de valoració proposada amb anterioritat), aquesta qualificació dins l'entorn virtual, l'haurà d'introduir el tutor alumne per alumne (el tutor veurà un desplegable en els missatges que els participants enviïn per poder-los qualificar directament:

The screenshot shows a forum thread with two messages. The first message is from a user with a profile picture of a dog, titled "Re: Activitat col·laborativa: reflexió compartida" and dated "lunes, 17 de febrero de 2014, 16:58". The message content is: "Bona tarda: El video ofereix un punt de vista diferent de l'\"estandaritzat\" en el concepte d'ingrés residencial i proposa que l'atenció no estigui centrada en la \"malaltia\" de la pacient (demència), sinó en la \"persona\" (tenint en compte preferències de la malata, la seva història de vida, etc...). Molt interessant." Below the message is a rating system showing "Calificación máxima: 1 (1)" and a dropdown menu with "Calificar..." and "0". To the right are links: "Mostrar mensaje anterior | Editar | Borrar | Responder". The second message is partially visible below, titled "Re: Activitat col·laborativa: reflexió compartida" and dated "martes, 18 de febrero de 2014, 16:29" by "Xavier Clèries Costa".

2.5.4. Indicadors d'avaluació: eines per mesurar l'aprenentatge

En el moment de crear una activitat d'avaluació (ja sigui a través d'un fòrum o un qüestionari, una tasca, etc.), haurem de tenir present com avaluarem la persona que la portarà a terme.

Els indicadors d'avaluació, en un procés formatiu, són precisament eines que ens proporcionen informació respecte a com s'està desenvolupant un aprenentatge determinat i en quin grau s'està assolint.

L'indicador ens explica com està la situació, però no les causes d'una possible inadequació o dificultat en l'adquisició d'un aprenentatge. Es tracta d'una mesura que ens informa sobre el resultat obtingut segons uns criteris establerts.

Cada activitat d'avaluació hauria de tenir els seus indicadors. Aquests han de ser:

- Pertinents a l'objectiu que volem aconseguir.
- Pertinents a la metodologia que hem utilitzat en l'acció formativa.
- Quantitatius o qualitatis, en funció del que vulguem avaluar.
- De fàcil mesura.
- De fàcil comprensió.

Com a resum, diríem que, en el moment d'idear una activitat avaluadora, caldrà tenir en compte:

- El pes que tindrà en el conjunt de l'avaluació del curs (habitualment mesurat en % del total).
- Instrument(s) que emprarem per avaluar: un qüestionari, el fòrum, un lliurament de documents, un diari, etc.
- Els criteris d'avaluació mitjançant els quals avaluarem l'acció de l'alumne.
- Els indicadors que emprarem per valorar com s'han aconseguit els criteris establerts.

Exemple:

Objectiu 1	Redactar una programació d'una acció formativa en línia, incorporant-hi tots els apartats.	
Pes	25 %.	
	Criteris d'avaluació	Indicadors
	Incorporació dels components bàsics d'una programació.	Inclou tots els components.
	Contempla diferents tipologies d'objectius: generals i específics.	Inclou 1 o més objectius generals. Inclou 1 o més objectius específics.
	Coherència entre els objectius, la metodologia i l'avaluació.	Identifica i descriu activitats adequades als objectius marcats. Identifica i descriu instruments d'avaluació adequats a la metodologia i als objectius.
	Adequació de la metodologia als destinataris de la formació.	Identifica clarament qui són els destinataris.

2.6. Avaluació fins al lloc de treball

Tot i que no totes les accions formatives incorporen activitats d'avaluació que es plantegin avaluar la transferència dels aprenentatges al lloc de treball, és important que el tutor conegui aquestes possibilitats.

En aquest sentit, l'avaluació constructiva o de transferència tracta d'avaluar l'aplicació dels aprenentatges en el lloc de treball.

Per exemple, en un curs sobre tècniques o habilitats, es tractaria d'avaluar en el lloc de treball el grau en què aplica aquestes competències en les seves tasques habituals.

Aquestes activitats d'avaluació poden plantejar-se de manera demorada en el temps (més enllà de la finalització de l'acció formativa) o bé fins i tot durant la seva realització (en tot cas, caldrà tenir en compte el temps necessari per facilitar que el participant pugui implementar aquestes accions en el seu lloc de treball).

Conceptualment, hem d'assenyalar la importància que té aquesta mena d'avaluació, donat que es vincula clarament al concepte de competències i s'apropa directament al lloc de treball del participant.

Tanmateix, a vegades pot costar dissenyar o pensar com dur a terme aquesta avaluació: en alguns casos, per exemple, convindria la complicitat del comandament o responsable del participant, a fi que pugui "validar" que està aplicant o duent a terme la pràctica corresponent, donat que el tutor no pot arribar a cada lloc de treball.

No s'ha de descartar la possibilitat d'incloure l'autoavaluació en els processos d'avaluació diferida. És a dir, que sigui el propi professional qui, de manera responsable, especifiqui quins dels aprenentatges aplica i en quines situacions. En aquest cas, es tractaria de l'avaluació de l'acció formativa (aplicabilitat) i no de l'avaluació del participant.

Atès que, tal com hem comentat, l'avaluació no ha de tenir mai un caràcter punitiu sinó formatiu, si al llarg del feedback el tutor ha generat un clima de confiança, probablement els participants estaran oberts a fer una autoavaluació sincera.

És important que els tutors intentem pensar de quina manera podríem intentar avaluar les competències preteses amb l'acció formativa, directament en el lloc de treball del participant, per tal d'avaluar les conductes o els comportaments que després de l'acció el participant posa en pràctica.

Això serviria no tan sols per veure el grau de transferència de la formació, participant a participant, sinó també per avaluar la qualitat de la formació impartida (si un curs ha estat molt satisfactori, però, en termes de transferència, ha estat poc o gens útil, ens hauria de fer reflexionar com a tutors i fer propostes específiques de millora al respecte).

Resum dels nivells d'avaluació:

Avaluació	Objectiu	Quan	Com
Prèvia	Identificar coneixements previs	Abans	Alguna prova inicial
Formativa	Millorar l'aprenentatge	Durant	Seguiment continu del tutor de les activitats i proves al llarg de l'acció formativa
Sumativa	Acreditar l'aprenentatge	En finalitzar	Proves finals
Constructiva (diferida)	Validar l'aprenentatge	Després	Observacions posteriors

Font: Dr. Antonio Bartolomé (UB).

2.7. L'honestedat en entorns virtuals

Finalment, s'ha de garantir el treball personal, la seva acreditació i autoria, i cal identificar que les competències que manifesta l'alumne corresponen a l'individu que s'avalua. Estem parlant d'honestedat en entorns virtuals. Intentarem assegurar-nos que l'alumne és l'autor del treball mitjançant la coherència entre l'execució, les aptituds manifestades i el resultat final.

Si el curs en línia té un component de debat considerable, d'activitats i exàmens, el tutor podrà veure l'estil d'expressar-se, de formular idees i amb el seguiment de l'alumne comprovarà la coherència del seu progrés. En cas de qualsevol canvi sobtat d'estil de redactat o si el progrés no correspon al resultat final, s'haurà de comprovar amb especial atenció l'autoria de les tasques.

Tot això suposa un treball i una atenció addicional del tutor, encara que és fàcil detectar aquests components en cursos a distància. Molt més fàcil que en la modalitat presencial.

Generalment, quan posem a l'alumne davant l'evidència, reconeix el plagí. Una entrevista presencial o telefònica per discutir el material lliurat ens permetrà veure si és capaç de raonar-lo de manera intel·ligent. Si el treball no és seu, ho acaba acceptant.

Tanmateix, sense haver d'arribar a aquest extrem, podem utilitzar algunes pautes preventives que estan descrites, com, per exemple:

- *Posar en valor la necessitat d'aprenentatge permanent per al desenvolupament professional.*
- *Els participants han de ser el centre del procés formatiu.*
- *Promoure un ambient de confiança a l'aula.*
- *Potenciar la responsabilitat del participant, fent-lo particip en el procés avaluador.*
- *Clarificar expectatives a partir de la responsabilitat i de la seva actitud.*
- *Desenvolupar formes justes i pertinents d'avaluació.*

Autoria

M. Pilar Gili Caballero

Diplomada en Infermeria. Màster en Ecologia Emocional. Postgrau en Gestió de la Formació a les Organitzacions. Diplomada en el Programa en Desenvolupament Organitzacional a Empreses Sanitàries i Socials. Professora en diversos cursos de postgrau. Subdirectora de Formació i Desenvolupament Professional a la Corporació Parc Taulí.

Núria Serrat Antolí

Doctora en Pedagogia per la Universitat de Barcelona (UB). Professora agregada i investigadora de la Facultat de Pedagogia de la UB. Ha dissenyat, desenvolupat i tutoritzat màsters, postgraus i cursos d'especialització presencials i online, i ha creat materials formatius online (especialitat en Formació de Formadors i Tutors online i Metodologies docents participatives online). Des del 2008, Coordinadora adjunta del Grup FODIP - Formació Docent i Innovació Pedagògica (Grup d'Innovació Docent i Grup d'Investigació reconeguts per la Universitat de Barcelona i la Generalitat de Catalunya). Membre de l'Observatori Internacional de la Professi3 Docent i de REL-FIDO (Red Europea y Latinoamericana de Formaci3n e Investigaci3n en Docencia y Gestió Docente).

Òscar Dalmau Ibañez

*Gerent d'Unió Consorci Formació. Direcció d'Empreses de Serveis, ESADE. MBA en Administració i Direcció d'Empreses (UPC). Postgraus en Gestió i Producció de Materials Multimèdia, i en Gestió de la Formació Contínua en les Organitzacions (Les Heures - UB). Autor i coautor de diferents publicacions relacionades amb formació contínua: *Conceptes i Models d'Innovació a 22@Network* (Ed. UOC), *Nuevas estrategias formativas para las organizaciones* (Ed. Wolters Kluwer), *La formaci3n online: una mirada integral sobre e-learning, b-learning...* (Ed. Gra3) i nombrosos articles (en especial a la revista *Observatorio de Recursos Humanos* on va col·laborar mensualment durant 2 anys).*

Unió Consorci Formació
és una iniciativa de:

www.ucf.cat

La publicació s'emmarca dins la voluntat d'Unió Consorci Formació per compartir les eines, els recursos i les metodologies que utilitza en la formació dels formadors i tutors, i en el desenvolupament de la seva activitat de formació continuada (presencial, semipresencial i en línia).

Es comparteix, sota llicència Creative Commons, aquests materials i continguts per tal que les organitzacions sanitàries, sociosanitàries i socials vinculades a Unió Consorci Formació o aquelles interessades puguin utilitzar-les en l'impuls de l'excel·lència en la seva formació i docència interna.

Col·lecció per a L'excel·lència en la formació i la docència a les organitzacions sanitàries, sociosanitàries i socials

Títols disponibles:

1. La formació en línia
2. L'avaluació a la formació en línia

Propers títols:

- La tutorització en formació en línia
- La dinamització d'espais de debat en línia
- Tendències, eines i recursos 2.0
- Autoria i disseny pedagògic de materials per formació en línia
- Disseny de l'aula virtual amb Moodle